

A hagyományos és a gazdasági diaszpóra magyarságképe

RÓBERT GYULA DUDÁS

The Image of Hungarians in the Traditional and Economic Diaspora

Keywords: diaspora, indigenous diaspora, migratory diaspora, economic diaspora, churches

1. Bevezetés

Ma a világon nagyjából 15 millió olyan személy él, aki magát magyarnak tartja. Ebből nagyjából 9,8 millió fő él Magyarország jelenlegi határain belül, a többi pedig a diaszpórában, akiket határon túli magyaroknak, illetve emigránsoknak nevezünk.

Írásomban – miután átgondolom, s kibővítem a diaszpóra fogalmát, alkalmazva a magyar helyzetre – a különféle diaszpóracsoportok képviselőinek választát vizsgálom, s ez alapján szeretném kimutatni a magyar nyelvű közösségek elengedhetetlen szerepét a magyarság megtartásának feladatában. Teszem ezt azért is, mivel meggyőződésem, s ezt is szeretném írásomban bizonyítani, hogy a diaszpóra megmaradásának kérdése összefügg azzal, hogy küldünk-e megfelelő lelkipásztorokat a – ma már missziós-nak tekinthető – magyarlakta vidékekre.

2. A diaszpórakutatásról

2.1. A diaszpóra fogalma

A diaszpóra kifejezésnek számos értelmezése van. Az eredeti görög kifejezés, a διασπορά szó a magok elvetését, illetve szétszóródását jelenti. A köznapi értelemben vett diaszpóra meghatározás arra vonatkozik, amikor egy-egy etnikum vagy vallás követője, illetve valamilyen közösség valamely kényszer hatására elhagyja a szülőföldjét, és a világ egy másik pontján, más népek közé kerülve folytatja tovább életét, többé-kevésbé megismerve az új kultúrát, s azt beépíti saját életébe, saját szokásai, életkörülményei közé. Természetesen az új környezet szokásai nagy hatással vannak rá, de identitását megőrizve az eredeti nemzetiség tagjának tartja magát. Lényegét érintve a diasz-

póra egy adott országban jelen levő nagyobb létszámú, az ország eredeti népességétől eltérő népcsoport, amely tartósan az adott területen telepedett le.

A diaszpóra kialakulásának fő követelménye az emigráció. Az emigráció – az Idegen szavak szótára szerint: „Az állam területének (...) önként vagy kényszerűségből történő tartós, tömeges elhagyása” (Bakos 2003) – tehát egy olyan tevékenység, amikor egy országot lakosa elhagyja azzal a céllal, hogy egy idegen országban vagy területen telepedjen le, ott egzisztenciát alakítson ki. A másik ország vagy terület szempontjából ez a tevékenység az immigráció.¹

Az emigráció jelenségén belül egy külön pont a kulturális, azon belül is a vallási migráció kérdése. A kulturális migrációt vizsgálva kijelenthetjük, hogy „a kulturális migráció nem más, mint hogy az egyes földrészekre, országokra vagy országrészekre jellemző szokások, az ember és az információ áramlása révén távoli területekre is eljutnak, integrálódnak.” (Hautzinger–Hegedűs–Klenner 2014, 16. p.) T. S. Eliot szerint a kultúra és a vallás között eltéphetetlen kötelék áll fenn: „minden egyes kultúra a vallással együtt jelent meg és bontakozott ki.” (Eliot 2003, 17. p.)

Vallási emigráción jelen írásomban azt értem, amikor egy-egy adott terület egyházi vezetése megtapasztalja, hogy híveinek egy része új lakóhelyet választott magának, s oda, az emberek lelkipásztori ellátása céljából vallási szolgáltatást nyújtó személyt enged vagy küld. A kikergetett pap, társadalmi helyzeténél fogva a közösség vezetője lesz, ezáltal mind a vallás, mind pedig a közösség kulturális irányítójává válik. Az, hogy egy-egy terület imigrált közössége mennyire tud beilleszkedni, s eközben mennyire tudja megtartani saját identitását, jelentős mértékben függ az adott (esetünkben) pap vagy lelkipásztor személyiségétől, hozzáállásától.

Összegezve a diaszpóra fogalmát négy fontos tényezőnek kell megfelelni ahhoz, hogy egy közösség életképes diaszpóracsoport lehessen:

1. Bár földrajzilag széttagolt közösségekről beszélünk, mégis fontos, hogy ezek nem külön élő egyének szóránya, hanem – bizonyos szinten összetartó – migrációs eredetű makroközösségek legyenek.

2. Noha integrálódnak az őket körülvevő közösségekbe, de nem olvadnak be, identitásukat – legtöbb esetben kibővíve az új közösség identitásával – megtartják.

3. Bizonyos szintű kapcsolatban vannak a hasonló, azonos származásúnak tekintett közösségekkel, valamint lehetőség szerint az óhazával.

4. A közösségnek konszenzussal megválasztott vagy elfogadott vezetőjének kell lennie, aki összetartja a csoportot.

Megfigyelhető, hogy ma a világon sajnos egyre kevesebb magyar él. Számukat Magyarországon az évtizedek óta tartó népességfogyás, a határokon túl pedig – a természetes fogyáson túl – a beilleszkedés, az asszimiláció csökkentti.

1 Vö.: Idegen szavak gyűjteménye. <https://idegen-szavak.hu/immigr%C3%A1ci%C3%B3> (2020. július 1.)

2.2. A diaszpóra összetételének kérdései

A diaszpóra összetételét a szakirodalom² – általában – két fő csoportra tagolja. Az egyik a határváltoztatások miatt (gyakorlatilag a trianoni, illetve kisebb mértékben a 2. világháborút lezáró határváltoztatások) külföldre került és ott kisebbségi létben élő, de gyakorlatilag őshonos (autochton) kisebbségi közösségek, míg a második a migrációs eredetű (allochton), a Kárpát-medencén kívül élő magyar diaszpóráközösségek. Az autochton csoport nagyjából 3,2 millió főből áll, jellemzőjük, hogy a magyart – többnyire – még mindig első nyelvként használják, valamint a többször módosított, a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény alapján „második” állampolgárságnak a magyart is megszerezték.

A második része, amely nagyjából 2,7 millió főt tartalmaz, a migrációs eredetű (allochton), a Kárpát-medencén kívül élő magyarok diaszpóráközössége. Ez a csoport sokkal összetettebb, hiszen sokkal nagyobb területen is helyezkedik el, valamint a külföldön tartózkodás céljai szempontjából is eltérőek a szándékaik. Egyik jelentősebb csoportja a hosszabb ideje külföldön, elsődlegesen Európán kívül élő, az új országban állampolgárságot szerzett személyek csoportja. Legtöbbjüknél a hazatelepülés szándéka – noha Cserháti Ferenc, a külföldi magyarok lelkipásztori ellátásával megbízott esztergom–budapesti segédpüspök véleménye szerint a magyarsághoz az is hozzátartozik, hogy legalább életük végén hazatérnek – nem szerepel.³ Sok esetben a magyar nyelvet már mint második, ünnepnap nyelvként használják.

Számukra – s őseik számára, hiszen nagyobb részük már második vagy harmadik generációs magyar – a templom, a lelkipásztorral való közösség nagyon sokat jelent. „...az Isten háza, egy-egy templom egy darabka Magyarországot jelent. Ahányszor templomba megy a magyar kivándorló és hallja a magyar köszöntést, a magyar éneket, a magyar prédikációt, valahogy úgy érzi magát, mintha látogatóba menne szülőhazájába... Az idegen világban alapított templomaikban az emigránsok magyarul imádkozhattak, magyarul beszélgethettek, magyarul végezhatték vallási rítusaikat, és magyarul mondhatták el egymásnak örömeiket és bánataikat.” (Kende 1927, 264., 366. p.)

Véleményem szerint ez a kettős összetétel ma már nem tartható, mivel – különösen Magyarországnak az Európai Unióhoz történt csatlakozása következtében – megjelent egy harmadik diaszpóracsoport is, amely gazdasági diaszpórának nevezhető. E csoport tagjai az elsődlegesen gazdasági okokból (főleg) Nyugat-Európában letelepedett személyek, akik hosszabb-rövidebb időre választottak maguknak új hazát. Helyzetük jól összevethető a múlt század első évtizedeire jellemző, az Amerikai Egye-

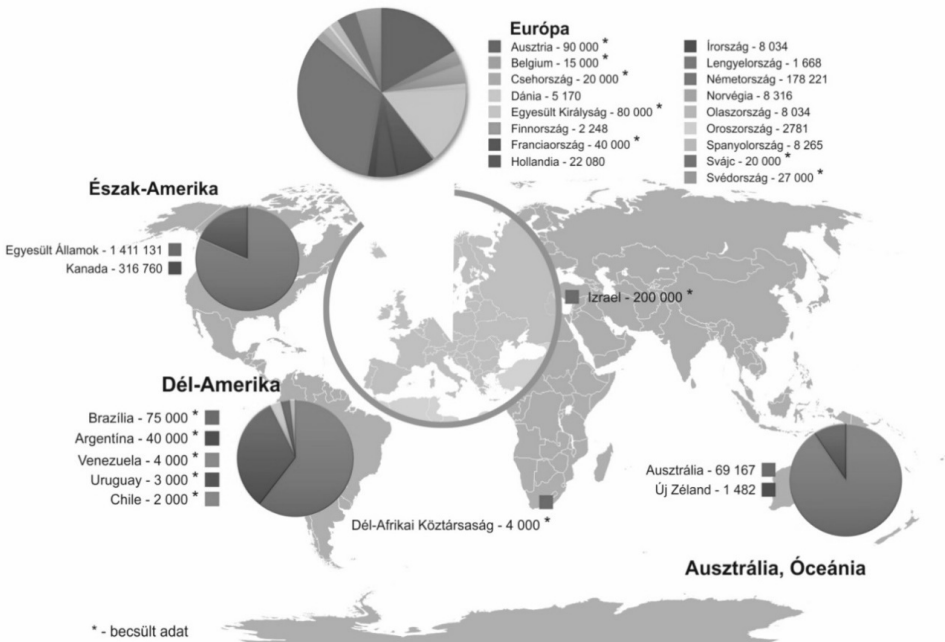
2 Vö. Sík Endre: A migráció szociológiája 2. https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_15_Sik_Endre_Migracio_szociologiaja_2_Valogatta_es_szerk_Sik_Endre/ch07.html (2020. szeptember 25.)

3 Elmer István: A magyar vándorok püspöke hazatért. *Új Ember*, <https://ujember.hu/a-magyar-vandorok-puspoke-hazatert/> (2021. április 14.)

sült Államok irányába lezajlott „gazdasági” emigráció jelentős része által gyakorolt „vándormadár” léttel, hiszen ők is egyik nap itt vannak, másik nap pedig ott, gyakorlatban nem alakítva ki önmaguknak valódi otthonot. Ez a csoport azért is kifejezetten érdekes, mivel ma szinte nem akad olyan család Magyarországon, akinek ne volna olyan rokona, aki Nyugaton él. Viszont ez a csoport a kutatók számára a leginkább eldugott, csoportdinamikailag leginkább összetettebb közösség, akiket gyakorlatilag egy kizárólagos cél, az anyagi források biztosítása fog össze.

Mind a három csoport más-más módon reagál a magyarsággal kapcsolatos bizonyos kérdésekre, amely témával a későbbiekben bővebben foglalkozom.

1. kép. A diaszpórában élő magyarok becsült létszáma

Forrás: <https://www.korosiprogram.hu/diaszpora> (2020. július 1.)

3. A diaszpóracsoportok főbb mozgatórugói

Írásom korábbi részében megjegyeztem, hogy véleményem szerint a külhoni magyarság három nagy diaszpóracsoportba osztható fel, az őshonos, a migrációs eredetű, valamint az ún. gazdasági migrációs csoportra. E személyek között végeztem egy öt kérdésre korlátozódó (mini)felmérést. A felmérés válaszai nem tekinthetőek reprezentatívnak, mivel aránylag kis létszámú csoportot mértem fel, viszont válaszaik elgondolkodtatóak lehetnek, s további kérdéseket vethetnek fel. A felmérés 2019 tavaszán zajlott le a Facebookon, kiválasztott csoportokon belül, véletlenszerű személyes üzenet-

ben történt felkérés által. Az őshonos csoportot az „Ótelek Timis” nevű csoporton keresztül értem el, ez a Romániában található Ótelek nevű település csoportja. Ismeretségem a község lakóival Ótelek 2005-ben lezajlott árvizéhez köthető, amikor több héten át önkéntesként voltam kinn. A kiment 20 üzenetre 5 válasz érkezett. Rajtuk kívül egy fő nagyváradi és egy fő révkomáromi ismerősöm is válaszolt a kérdésekre. A diaszporális csoportot a St. Stephen Roman Catholic Magyar Church (Passaic, New Jersey, USA), valamint a Clevelandi Magyar Közösség oldal tagsága jelentette. Innen 15 fő válaszolt. A válaszok nagyobb száma annak köszönhető, hogy több mint egy évig segítettem a passaici magyar templom közösségét, így ismeretségem jelentősebb. A gazdasági diaszpórának nincsen külön csoportja, öt ismerősömet szólítottam meg, akik válaszoltak a kérdéseimre. Fontos megjegyezni, hogy ez a felmérés további létszámbővítésre szorul, jelen írásomban elsődlegesen alapgondolatokat, alapproblémákat vetek fel.

Az öt kérdéskör a nemzethez, az állampolgársághoz, a hazatérés szándékáról, a helyi magyar közösségekhez való hozzáállásról, illetve a magyar vallási közösség iránti igényről szóltak.

3.1. A magyar nemzethez való hozzáállás kérdése

Ebben a kérdésben azt vizsgáltam, hogy az adott személynek mennyire számít, mennyire lényeges az, hogy ő magyar származású. Magyar származásúnak tekintetem azokat a személyeket, akiknek legalább az egyik olyan ősük, akit ismertek, magyarnak vallotta magát.

Az őshonos magyarok körében ez természetes kategória volt, noha válaszukban általában kiegészítették a tartózkodási területükön regnáló állam megnevezésével (tehát romániai magyar, szlovákiai magyar, vagy a terület hagyományos megnevezésével erdélyi magyar, felvidéki magyar).

A migrációs eredetű magyarság esetén a nemzethez való hozzáállás elsősorban érzelmi kérdésnek bizonyult (onnan jöttek az őseim), de ez számukra (különösen a második vagy harmadik generációs magyarok válaszoltak ezzel kapcsolatosan) kulturális közösséget jelent, tehát elmegy egy magyar estre (még ha nem ért is mindent), tud néhány népdalt, esetleg a gyermekének megtanít néhány mondókát és/vagy verset. Külön érdekes volt az, hogy akadt egy olyan személy, akinek egyetlen őse sem volt magyar, maga sem beszéli a nyelvet, viszont mivel a magyar templomba jár, ezért ő magát a közösséghez tartozva magyarnak vallja. Másik oldalról viszont olyan személy is került vizsgálatom célcsoportjába, akire a fenti származási kritérium tökéletesen megfelelt, de ő elhárítja magától magyar származását, s kizárólag annak az országnak a nemzetiségét vallja sajátjának, ahol él.

A gazdasági migrációs csoport számára ez egy nagyon összetett kérdés, hiszen legtöbbször a mai napig magyar állampolgár, viszont némi sértettség van az „óhaza” irányában, mert – mint ahogy egyikük megfogalmazta – nekik azért kellett innen elmenniük, mert anyagilag nem tudtak otthon megélni, s ezért kénytelenek idegenben élni s másodrendű polgárokként „tengetni” életüket.

3.2. A magyar állampolgárság kérdése

A trianoni, illetve a 2. világháborút lezáró békeszerződések következtében több millió magyar nemzetiségű személy veszítette el automatikusan magyar állampolgárságát, valamint kapta meg az akkor és ott regnáló államalakulat állampolgárságát (bár ez utóbbit nem automatikusan és nem mindegyikük). Az emigrált magyarok nagy részét pedig – különösen 1956 után – büntetőintézkedés gyanánt fosztották meg állampolgárságuktól, s kapták meg – bizonyos idő után – annak az országnak az állampolgárságát, amely befogadta őket. Éppen ezért az állampolgárság kérdése elsődlegesen szimbolikus jelentőségű az autochton és az allochton csoportok számára is, noha az előbbinek kézzelfogható előnnyel is járhat, mivel bizonyos, nem az Európai Unió tagállamából származó, magyar állampolgárságot is (vissza)szerzett polgárok ezzel az útlevelemmel sokkal könnyebben tudnak érvényesülni az unió területén is.

A migrációs eredetű személyek magyar állampolgársága viszont szinte csak érzelmi kérdés, hiszen magyar állampolgárságukat, útleveleket nem akarják használni, de ezzel is a nemzethez való tartozás tudata erősödik bennük. Sokan közülük (különösen a másod- és harmadgenerációs magyarok) soha nem jártak Magyarországon, és sokan nem is tervezik a látogatást, mivel azt – elsődlegesen anyagi okokból – nem engedhetik meg maguknak. Magyarországot könyvekből, valamint a médiából ismerik, de a többség fontosnak tartja, hogy az óhaza ügyeivel kapcsolatosan véleményt nyilvánítson, például a választási törvény adta lehetőséggel élve az ún. levélszavazás útján.⁴ Külön érdekes, hogy – elsősorban az amerikai egészségügyi ellátás visszasságai miatt – a magyar tajkártya⁵ komoly értéket jelent, mivel sok esetben még akkor is olcsóbban jön ki egy orvosi kezelés, ha haza kell utazni s itt szállást kell bérelni.

A gazdasági diaszpóra tagjai részére a magyar állampolgárság kérdése nem igazán releváns, hiszen – szinte – mindegyikük magyar állampolgár (az általam megkérdezettek között egy olyan személy volt, aki magyar nemzetiségű, az autochton csoport tagjaként költözött az EU egyik tagállamába, s ezért őt a gazdasági diaszpóra csoportba soroltam), viszont többségüknek távoli célja, hogy az adott ország állampolgárságát is megszerezzék, mivel így – véleményük szerint – sokkal jobban tudnak érvényesülni, valamint az esetleges juttatásokat (munkanélküli-segély, nyugdíj, egészségügyi ellátás) sokkal jobbnak gondolják, mint Magyarországon.

3.3. A hazatérés szándéka

A kérdés arról szólt, hogy az adott személynek mennyire van távlati céljaként a (jelenlegi) Magyarország területére való tartós, életvitelszerű letelepülés szándéka. Az ősho-

4 ö. Országgyűlési képviselők választása 2018 – levélszavazás, in: <https://www.valasztas.hu/levelszavazas-jegyzokonyv> (2020. szeptember 25.)

5 taj: társadalombiztosítási azonosító jel

nos magyarság körében ez a kérdés nem számított relevánsnak, mivel a többségük nem vagy csak különleges helyzetben tervezi az áttelepülést. Az 1980-as évek végén jól megfigyelhető, Erdélyből történő áttelepülési hullám már megszűnt, ma maximum tanulni, illetve munkát vállalni költöznek át.

A migrációs eredetű csoportban a hazatelepülés terve szinte elenyésző, mindössze egy személy mondta, hogy ha időse lesz, akkor terve szerint áttelepül, mivel az ottani nyugdíjából itt sokkal jobb körülmények között tud majd megélni. Többen jegyezték meg, hogy ők gondoltak rá, de már késő, s nem tudják vállalni az átköltözéssel járó terheket és nehézségeket.

A gazdasági migrációs csoport tagjai belátható időn belül (viszont ez akár lehet elég nagy időszak is) tervezik a hazatérést. Mozgatórugóik között az esetleges gyermek iskoláztatása, a helyzet remélhető javulása mutatható ki.

3.4. A helyi magyar közösséghez való tartozás kérdése

Shvoy Lajos korábbi székesfehérvári püspök Amerikai levelek című kötetében így fogalmazott: „Amerikában a templom az egyetlen hely, hol a népek nagy tengerében anyanyelvén hall beszélni a magyar, ahol az ének, az imádság, a szentbeszéd, a festés, a kép, a zászló mind magyar. A templomok tulajdonképpen várai és őrhelyei a magyar szellemnek.” (Shvoy 1938, 207. p.) Még ha eltekintünk is a konkrét vallási tartalomtól, kijelenthető, hogy a magyar csoport, közösség, legyen az sportklub vagy cserkészcsapat vagy magyar iskola, egyfajta megtartóerővel bír, kicsit leegyszerűsítve, aki ezekbe a csoportokba jár, az meg tud maradni magyarnak, míg a többiek (legalábbis a tapasztalat alapján jelentős részük) igen rövid időn belül asszimilálódnak a többségi társadalomba.

Az őshonos csoport esetében a magyar közösséghez tartozás – általában – nem releváns kérdés, mivel a magyarság tömbökben él, s alapvető, hogy a kapcsolatot tartják, s a kommunikáció nyelve a magyar. Igaz, a hivatalos ügyek intézésében, illetve az ezekről történő beszélgetésekben már egyfajta keveréknyelv jelenik meg, mivel sok ügyre, valamint iratra nem ismerik a magyar nyelvű kifejezést. Több esetben megfigyelhető, hogy bár a kulturális eseményekre magyar nyelvűre járnak, de a gyermekeiket az adott ország hivatalos nyelvét használó iskolába íratják be, mivel úgy látják, hogy akkor jobban tud majd érvényesülni az életben, a magyar nyelv pedig kvázi ünnepi, családi nyelv marad.

A diaszpóráközösségben, a már fentebb írtak szerint a magyar közösség egyet jelent a magyarság meg-, illetve visszaszerzésével. Egyre inkább megfigyelhető, hogy sok fiatal jelentkezik a közösségeknél, olyanok is, akik a nyelvet nem vagy csak minimálisan ismerik, s céljuk őseik kultúrájának, valamint nyelvének megismerése, nem egy esetben megtanulása.

A gazdasági diaszpóra esetén a magyar közösségekkel való kapcsolattartás gyakorlatilag nem létezik. A megkérdezettek közül senki nem tartotta fontosnak, hogy ilyen közösségbe járjon. Az előfordul szórványos esetben, hogy az egymáshoz közel élő vagy dolgozó személyek időszakonként találkoznak, de ez nem nevezhető rendszeresnek vagy szervezettnek.

3.5. A magyar nyelvű vallási közösségekhez való tartozás kérdése

A vallási közösség annyiban is különbözik az általános közösségtől, hogy – az esetek többségében, különösen az általam vizsgált katolikus közösségeken belül – felülről szervezett, tehát egy adott egyházmegye vezetője (püspöke) ad joghatóságot egy-egy papnak az adott közösség irányítására.

Az őshonos közösségek esetén a magyar lelkipásztori ellátás (felekezettől függetlenül) jól megoldott, szinte minden közösséghez van rendelve – még ha csak oldallagosan is – lelkipásztor. Természetesen itt figyelembe kell venni az aktuális (egyház)politikai kérdéseket, mint például a magyar nyelvű csángók körüli vitákat. Viszont minden olyan közösségben, ahol van magyar lelkipásztor, teljesen természetes, hogy a hívek annak a szertartásán vesznek részt.

A diaszporális közösség ellátottsága az elmúlt évtizedekben drámaian romlott. Sajnos jól megfigyelhető, hogy a „bevethető” papok száma a minimálisra csökkent. A Külföldi Magyar Katolikus Lelkipásztori Szolgálat kimutatása szerint a kinn szolgáló lelkipásztorok által elért magyar hívek aránya például Észak-Amerikában a kinn élő magyarok mindössze kettő százaléka.⁶ Pedig – különösen a hagyományos okok miatt, miszerint az emberi élet második szakaszában egyre inkább igény van a lelkipásztori támogatásra – igény volna arra, hogy legalább időszakosan érkezzen az adott közösségbe egy lelkipásztor, legyen az felszentelt pap, diakónus, vagy akár ezzel megbízott világi hívő.

Különösen érdekes, hogy az allochton csoportokban megjelenik a nyelvi ökumenizmus jelensége, ami azt jelenti, hogy az adott terület hívei akár másik felekezet templomába is eljárnak (akár rendszeresen, hétről hétre), hogy a magyar istentiszteleten részt tudjanak venni. Nem akarják elhagyni saját vallásukat, de a saját nyelven történő imát is fontosnak tartják, ezért vállalják ezt a lépést.

A gazdasági diaszpóra esetén jól megfigyelhető, hogy sem az adott személyek, sem pedig az esetlegesen kinn élő lelkipásztorok nem keresik egymást. Ennek elsődleges oka az lehet, hogy a kinn élő személyek célja nem a beilleszkedés, hanem az anyagi források megteremtése, aminek köszönhetően később haza tud települni, a lelkipásztorok részéről pedig olyan szintű a leterheltség, hogy egyszerűen sem idejük, sem energiájuk nincsen arra, hogy a – különösen egyes területeken nagy számban kiköltöző – híveket felkutassa. Meggyőződésem, hogy ebben a kérdésben is kifejezetten nagy lenne a feladata a világi lelkipásztori munkatársaknak.

6 <https://prezi.com/p/rrncjwsip3cv/kulfoldi-magyar-lelkipasztori-szolgalat> (2020. szeptember 25.)

4. Összefoglalás és kérdésfelvetés

A magyar katolikus missziók több mint 120 éve alakítják a külhoni magyarok magyarságképét, magyarsághoz való hozzáállását. A külhoni magyarságot, éljen a Partiumban vagy akár Chicagóban, összeköti a magyar szó. Viszont ez a magyar szó egyre inkább kihalóban van, s ennek nem csak az az oka, hogy a diaszpóra magyarsága sokak szerint egyre öregebb, s egyre kevesebben lélekszámú. Ez részben igaz. A diaszpóra magyarságában egyre több az idős ember, s nagyon sokan el is hunynak közülük. Viszont jól megfigyelhető, hogy nagy igény volna a sokadik generációs magyar fiatalok körében egy magyar közösségre, magyar helyre, ahol megismerhetik és gyakorolhatják nyelvüket, szokásait, s ezt a közösséget nem pótolja a felgyorsult informatikai világ sem.

Ma a világon – a Kárpát-medencén kívül – nagyjából 2,5 millió magyar él. Vallási összetételükről nincsen adat, de ha a magyarországi adatokból indulunk ki, akkor a magát vallásosnak tartók nagyjából kétharmada katolikus. Természetesen ennek az embertömegnek jelentős része nem vagy csak ritkán gyakorolja a vallását, mégis felmerül a kérdés, hogy mindazok, akik szeretnék a hitüket gyakorolni, s úgy szeretnék, hogy ezt magyar templomban tehessék meg, milyen lehetőségekkel szembesülnek. A külföldi magyar pasztoráció a végnapjait éli, a túléléséért küzd. Cserháti Ferenc püspök több évvel ezelőtt az alábbiakat nyilatkozta az Új Ember című hetilapban: „...egyre nehezebb papot találni a külföldi magyar szolgálatra, és a hazai püspöktestvérek közül sem mindenki tekinti feladatának ezt a munkát. Elismerem, hogy nagy a hazai paphiány is, mégsem mondhatunk le a külföldi magyarokról, hiszen ők is a nemzettesthez tartoznak.”⁷ 2002-ben a világon – a környező magyarlakta területeket leszámítva – 294 magyar római és görögkatolikus pap szolgált, 2016-ban ez a szám 118 fő volt. Ha a Magyarországon szolgáló papok számát nézzük, 2005-ben 2575 fő volt, 2015-ben ez a szám 2110 lelkipásztort jelentett. Mind a két csoportban nemcsak az aktív papok szerepelnek, hanem a nyugalmazott lelkipásztorok is. Mind a két területen – a határon belül és a diaszpórában egyaránt – látható a visszaesés a papság számában, de míg ez külföldön több mint 50%-os, addig ez Magyarország határain belül 19%-os. S fontos különbség még, hogy – a kényszer miatt – a legtöbb egyházmegye elkezdte alkalmazni a számos főiskolán képzett katekétákat, lelkipásztori munkatársakat, így az onnan kikerülő hallgatóknak most már egyre nagyobb száma legalább rövid ideig szolgál a lelkipásztori ellátásban. Ez a diaszpórában jelenleg még ismeretlen fogalom. 2016-ban egyetlen fő, egy hollandiai magyar akolitus vett részt mint imavezető a szolgálatban. Ahhoz, hogy ez a szám változzon, akarat szükséges. Akarat, hogy legyenek olyanok, akik vállalják azt, hogy néhány évre egy közösség mellé szegődnek, s akarat, hogy ennek induló költségeit valaki vállalja.

A külföldön élő magyarság nemzethez tartozását leginkább a közösségek határozzák meg. Azok a közösségek, ahova tartozhatnak. Ehhez pedig – mint minden ilyen jel-

7 Új Ember, 2012. augusztus 19.

legű csoporthoz – vezető kell. Sajnos ma Magyarországon nincsen olyan képzés, amely a diaszpóra segítését szolgálná. Pedig igény magyar papra, magyar lelkipásztori munkatársra, magyar közösségvezetőre volna. Félő, hogy hiányukban néhány évtizeden belül már nem beszélhetünk a külhoni magyarok magyarságképéről, mert nem lesz, amiről beszéljünk.

Irodalom

- Bakos Ferenc (szerk.) 2003. *Idegen szavak és kifejezések szótára*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Eliot, T. S. 2003. *A kultúra meghatározása*. Ford. Lukácsi Huba. Budapest, Szent István Társulat.
- Elmer István 2012. A magyar vándorok püspöke hazatért. *Új Ember*, <https://ujember.hu/a-magyar-vandorok-puspoke-hazatert/> (2021. április 14.)
- Hautzinger Zoltán–Hegedűs Judit–Klenner Zoltán 2014. *A migráció elmélete*. Budapest, Nemzeti Közszerzői Egyetem Rendészettudományi Kar.
- Idegen szavak gyűjteménye. <https://idegen-szavak.hu/immigr%C3%A1ci%C3%B3>
- Kende Géza 1927. *Magyarok Amerikában. Az amerikai magyarság története 1583–1926. I–II*. Cleveland, Szabadság.
- Országgyűlési képviselők választása 2018 – levélszavazás. <https://www.valasztas.hu/levelsza-vazas-jegyzokonyv> (2020. szeptember 25.)
- <https://prezi.com/p/rrncjwsp3cv/kulfoldi-magyar-lelkipasztori-szolgalat> (2021. április 14.)
- Sík Endre: A migráció szociológiája 2. https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_15_Sik_Endre_Migracio_szociologiaja_2_Valogatta_es_szerk_Sik_Endre/ch07.html (2020. szeptember 25.)
- Shvoy Lajos 1938. *Amerikai levelek*. Székesfehérvár, Vörösmarty Nyomda.

RÓBERT GYULA DUDÁS

THE IMAGE OF HUNGARIANS IN THE TRADITIONAL AND ECONOMIC DIASPORA

Today, there are about 15 million people in the world who consider themselves Hungarian. One third of these people experience their Hungarianness outside the Trianon borders. Academic literature divides Hungarians living outside the country into two large groups, the native and the migrant diaspora. In my paper, I examine whether this division is tenable after the accession of Hungary and, with the exception of Ukraine and Serbia, the neighbouring countries to the European Union and the opportunities provided by the open labour market, or whether it is necessary to introduce a third diaspora group. I specifically examined the attitude of the members of the two groups to the Hungariennes, the nation, the citizenship, the local Hungarian community and the ecclesial communities, and I call on the readers and decision-makers to think together about what can be done for the preservation of the declining Hungarian diaspora.